

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Sławomir Pałka

BK-VII.0520.77.2026
Warszawa, 01 kwietnia 2026 r.

Pan
Włodzimierz Czarzasty
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

uprzejmie przekazuję odpowiedź na interpelację nr **15358** Pań Posłanek Moniki Rosy, Doroty Łobody, Katarzyny Anny Lubnauer, Alicji Łepkowskiej-Gołaś i Jolanty Niezgodzkiej *w sprawie skuteczności działania organów postępowania przygotowawczego oraz systemowego wsparcia osób doświadczających długotrwałej przemocy i izolacji.*

Ad 1 - 3

Poniższą odpowiedź przygotowała Prokuratura Krajowa, zgodnie z właściwością.

Pytania Pań Posłanek dotyczą postępowania o sygn. 4105-6.Ds.1312.2025 Prokuratury Rejonowej w Chorzowie, wszczętego 15 października 2025 roku w sprawie zaistniałego od 1997 roku do 29 lipca 2025 roku w Świętochłowicach pozbawienia wolności osoby nieporadnej ze względu na wiek i stan zdrowia, tj. o przestępstwo z art. 189 § 2 k.k. i art. 189 § 2a k.k.

Śledztwo pozostaje w toku. Objęte zostało zwierzchnim nadzorem służbowym Prokuratora Okręgowego w Katowicach. Jest także na bieżąco monitorowane przez Departament Postępowania Przygotowawczego Prokuratury Krajowej.

Standardy obowiązujące prokuratorów prowadzących postępowania przygotowawcze o przestępstwa związane ze stosowaniem przemocy domowej określone zostały w wytycznych Prokuratora Generalnego Nr 2/2024 z 9 sierpnia 2024 r. w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej¹.

Wytyczne Prokuratora Generalnego są wiążące zarówno dla prokuratorów, jak również wszystkich pozostałych organów, uprawnionych do prowadzenia postępowań przygotowawczych.

Prokuratura Krajowa nie przeprowadzała badań praktyki współpracy prokuratury z Policją na etapie postępowań prowadzonych w sprawach o przestępstwa związane ze stosowaniem przemocy domowej, jak również w zakresie współpracy z sądami opiekuńczymi w tych sprawach, nie monitoruje także kwestii związanych z udzielaniem odpowiednich „form wsparcia psychologicznego, psychiatrycznego, medycznego i socjalnego oferowanego osobom pokrzywdzonym”.

Ad 4

System przeciwdziałania przemocy domowej w Polsce opiera się na współdziałaniu organów ścigania, sądów, jednostek organizacyjnych pomocy społecznej oraz innych instytucji realizujących zadania w tym zakresie.

W sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia osoby pokrzywdzonej przemocą domową obowiązujące przepisy, a szczególnie art. 560² do art. 560¹² i art. 755² Kodeksu postępowania cywilnego oraz przepisy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej z 29 lipca 2005 r., dalej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, przewidują możliwość zastosowania szeregu środków o charakterze natychmiastowym i ochronnym.

Zgodnie z art. 9 a ust. 10 w zw. z art. 9b ust. 8 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, grupa diagnostyczno-pomocowa dokonuje diagnozy i oceny sytuacji w związku

¹ <https://www.gov.pl/web/prokuratura-krajowa/wytyczne>

ze zgłoszonym podejrzeniem wystąpienia przemocy domowej, a także m.in. dokonuje oceny sytuacji domowej oraz monitoruje sytuację osób doznających przemocy domowej.

W skład grupy diagnostyczno-pomocowej wchodzi pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz funkcjonariusz policji. W skład grupy diagnostyczno-pomocowej mogą wchodzić także: pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, asystent rodziny, nauczyciel wychowawca będący wychowawcą klasy lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego, osoby wykonujące zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna lub ratownik medyczny, przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych oraz pedagog, psycholog lub terapeuta, będący przedstawicielami podmiotów, o których mowa w art. 9a ust. 3 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy, tj. jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia i organizacji pozarządowych. Ponadto Policja, Żandarmeria Wojskowa oraz sąd mają możliwość zapewnienia osobie doznającej przemocy domowej bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania i jego otoczeniu oraz poza mieszkaniem. Mogą to uczynić również wtedy, gdy nie toczy się postępowanie karne.

Szczególnie istotnym praktycznie instrumentem jest przyznanie w ustawie o Policji z 6 kwietnia 1990 r. uprawnienia do zatrzymania osoby stosującej przemoc lub wydania wobec osoby stosującej przemoc, w sytuacji stwarzającej zagrożenia dla życia i zdrowia ludzkiego, nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Warto dodać, że w przypadku zatrzymania osoby stosującej przemoc domową nakaz i zakaz, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania lub zakaz wstępu mogą być wydane bezpośrednio po jej zwolnieniu. Zastosowane nakazy i zakazy obowiązują do 14 dni i podlegają kontroli sądowej.

Nakaz i zakaz są natychmiast wykonalne (osoba stosująca przemoc domową, po ich wydaniu, musi natychmiast opuścić mieszkanie i bezpośrednie otoczenie i nie może się

zbliżać do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia). Opuszczenie mieszkania odbywa się w obecności policjanta lub żołnierza. Nakaz i zakaz mogą być wydane także wtedy, gdy osoba stosująca przemoc domową opuściła mieszkanie przed przyjazdem służb mundurowych. Policjant lub żołnierz mogą wydać nakaz i zakaz także wtedy, gdy osoba stosująca przemoc domową twierdzi, że nie ma gdzie zamieszkać. W takiej sytuacji policjant lub żołnierz przekazuje tej osobie dane teleadresowe właściwych miejscowo placówek zapewniających miejsca noclegowe.

Po wydaniu nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu Policja ma obowiązek przynajmniej trzykrotnie sprawdzić, czy nie są one naruszane. Naruszenie nakazu i zakazu, zakazu zbliżania, zakazu kontaktowania, zakazu wstępu stanowi wykroczenie ścigane z urzędu. Postępowanie o to wykroczenie toczy się przed sądem w trybie przyspieszonym. Nakaz i zakaz, zakaz zbliżania, zakaz kontaktowania, zakaz wstępu obowiązują 14 dni. Mogą ustać wcześniej, jeżeli osoba, wobec której zostały wydane złoży zażalenie do sądu, a sąd uzna zażalenie za zasadne i uchyli środek lub środki zastosowane przez policjanta. Analogiczne uprawnienia jak Policji przysługują Żandarmerii Wojskowej w stosunku do żołnierza.

Sądy kontrolują zastosowanie środków zastosowanych przez policję oraz mogą przedłużać ich stosowanie, a także stosować takie same środki jak wymienione powyżej (oprócz zatrzymania) - na wniosek osoby doznającej przemocy.

W postępowaniu wprowadzono wiele ułatwień - wniosek można złożyć na urzędowym formularzu, osoby składające wniosek o ustanowienie zakazu zostały także zwolnione od ponoszenia kosztów sądowych. Postępowanie jest przyspieszone – sąd powinien udzielić zabezpieczenia bezzwłocznie, nie później jednak niż w terminie trzech dni od dnia jego wpływu do sądu. Orzeczenia w I i II instancji sąd powinien wydać w terminie 1 miesiąca, a postanowienie jest natychmiast wykonalne.

Postępowania przygotowawcze w sprawach dotyczących przemocy domowej, prowadzone są przez prokuraturę przy współpracy z Policją, z zachowaniem zasady

niezwłoczności podejmowanych czynności. Obejmuje to m.in. zabezpieczenie dowodów, przesłuchanie pokrzywdzonych i świadków, a w uzasadnionych przypadkach zastosowanie środków zapobiegawczych wobec podejrzanego, w tym dozoru Policji, zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym lub tymczasowego aresztowania. Na etapie postępowania przygotowawczego prokuratura współpracuje z Policją w zakresie przyjmowania zawiadomień o przestępstwie, podejmowania interwencji, prowadzenia postępowania.

Należy powtórzyć, że obecnie obowiązują wytyczne Prokuratora Generalnego Nr 2/2024 z 9 sierpnia 2024 r. w sprawie zasad postępowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej (por. ad 1-3).

Wytyczne zawierają wskazówki metodyczne co do przebiegu postępowań przygotowawczych, których przedmiotem są przestępstwa popełnione w związku ze stosowaną przemocą domową. Odnoszą się również do postępowania przez sądem i postępowania wykonawczego. Zwracają uwagę na zachowanie szczególnej staranności i rzetelności w przeprowadzaniu czynności procesowych z udziałem osób pokrzywdzonych przestępstwem, aby zapobiec ich wtórnej wiktyimizacji.

Wytyczne akcentują potrzebę zagwarantowania pokrzywdzonym, szczególnie małoletnim, najwyższego komfortu podczas przeprowadzanych z ich udziałem czynności procesowych, a także zapobiegnięcia ewentualnemu powtórzeniu czynności, powodującej u ofiar przemocy domowej dodatkowe negatywne przeżycia. Nowym narzędziem wskazanym m.in. w wytycznych służącym do ustalenia właściwości i warunków osobistych pokrzywdzonego oraz rodzaju i rozmiaru ujemnych następstw popełnionego na jego szkodę przestępstwa jest „Kwestionariusz indywidualnej oceny pokrzywdzonego”, którego wzór określi w drodze rozporządzenia Minister Sprawiedliwości.

Wytyczne nakładają na prokuratora prowadzącego postępowanie obowiązek pouczenia pokrzywdzonego o przysługujących mu uprawnieniach w sposób wyczerpujący i zrozumiały, uwzględniający ewentualną nieporadność z uwagi na wiek, czy niepełnosprawność. Obok pouczenia pokrzywdzony powinien zostać poinformowany o możliwości uzyskania pomocy psychologicznej oraz innej formy pomocy od podmiotów działających na rzecz osób pokrzywdzonych przestępstwem.

Ad 5

Z pomocy finansowanej ze środków Funduszu Sprawiedliwości może skorzystać każdy, kto potrzebuje wsparcia ze strony państwa, ponieważ jest pokrzywdzony w wyniku przestępstwa określonego w Kodeksie karnym. Mogą to być m.in. przestępstwa:

- przeciwko mieniu – np. kradzież, oszustwo, przywłaszczenie, zniszczenie mienia,
- przeciwko rodzinie i opiece – np. znęcanie się, niealimentacja, uprowadzenie,
- przeciwko wolności – np. pogrożki, nękanie, handel ludźmi, uwięzienie,
- przeciwko życiu i zdrowiu – np. bójka, pobicie, uszkodzenie ciała, zabójstwo, nieumyślne spowodowanie śmierci,
- przeciwko wolności seksualnej – np. zgwałcenie, molestowanie, doprowadzenie do innej czynności seksualnej,
- komunikacyjne – np. wypadek drogowy, katastrofa w ruchu lądowym,
- związane ze stosowaniem przemocy, w tym fizycznej – np. bicie, zmuszanie do określonych czynności, głodzenie oraz psychicznej – np. znęcanie się psychiczne.

Bezpośrednią pomoc można uzyskać w jednym z ośrodków lub lokalnych punktów tworzących ogólnopolską Sieć Pomocy Osobom Pokrzywdzonym Przemocą. Pomoc udzielana jest bezpłatnie.

Katalog form pomocy finansowanej z Funduszu Sprawiedliwości określony jest przepisami m.in. *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 13 września 2017 r. w sprawie Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej - Funduszu Sprawiedliwości*.

Dla osób pokrzywdzonych przestępstwem i osób im najbliższych są to:

1. pomoc prawna i alternatywne metody rozwiązywania konfliktów;

2. pomoc tłumacza języka obcego, tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika w trakcie udzielania pomocy prawnej;
3. pomoc psychologiczna, psychiatryczna i psychoterapeutyczna;
4. pomoc udzielana przez osobę pierwszego kontaktu;
5. pokrywanie kosztów świadczeń zdrowotnych, lekarstw w zakresie, w którym lek nie podlegałby refundacji lub w części, w której nie jest refundowany, wyrobów medycznych, w tym materiałów opatrunkowych, przedmiotów ortopedycznych oraz środków pomocniczych, w zakresie niezbędnym w procesie leczniczym doznanego uszczerbku na zdrowiu wynikającego z przestępstwa lub jego następstw;
6. pokrywanie kosztów związanych z kształceniem w szkołach i przedszkolach publicznych;
7. pokrywanie kosztów związanych z opieką nad dziećmi w żłobkach i klubach dziecięcych prowadzonych przez gminy w oparciu o przepisy;
8. szkolenia i kursy podnoszące kwalifikacje zawodowe oraz pokrywanie kosztów egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
9. pokrywanie kosztów czasowego zakwaterowania lub udzielania schronienia;
10. finansowanie okresowych dopłat do bieżących zobowiązań czynszowych i opłat za energię ciepłą, energię elektryczną, gaz, wodę, opał, odbiór nieczystości stałych i płynnych za lokal mieszkalny lub dom jednorodzinny, do którego osoba uprawniona posiada tytuł prawny, proporcjonalnie do liczby osób stale zamieszkujących w tym lokalu lub domu;
11. usługa dostosowania lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego do potrzeb osoby pokrzywdzonej przestępstwem w przypadku, gdy utrata sprawności fizycznej nastąpiła w wyniku przestępstwa;
12. finansowanie przejazdów środkami komunikacji publicznej lub pokrywanie kosztów transportu związanych z uzyskiwaniem świadczeń i regulowaniem spraw określonych w pkt 1-9;
13. pokrywanie kosztów żywności lub bonów żywnościowych;
14. pokrywanie kosztów zakupu odzieży, bielizny, obuwia, środków czystości i higieny osobistej;
15. finansowanie kosztów zorganizowanego wyjazdu uprawnionego małoletniego;
16. finansowanie kosztów wyjazdu:

- a. osoby uprawnionej wraz z małoletnim, nad którym sprawuje pieczę,
 - b. uprawnionego małoletniego wraz z osobą, pod której pieczę pozostaje, podczas którego udzielana będzie pomoc, o której mowa w pkt 3;
 - c. finansowanie robót budowlanych, w tym również przygotowania do realizacji robót budowlanych, w szczególności kosztów opracowania dokumentacji projektowej, przygotowania gruntu pod budowę, ekspertyz, świadectw, operatów, prac geologicznych, niezbędnych do realizacji celów wynikających z ustawy;
17. zakup urządzeń i wyposażenia;
18. zakup wartości niematerialnych i prawnych.

Dla świadków i osób im najbliższych są to:

1. pomoc tłumacza języka migowego lub tłumacza przewodnika w trakcie udzielenia pomocy psychologicznej;
2. pomoc psychologiczna oraz pomoc osoby pierwszego kontaktu.

Wszystkie z wymienionych form pomocy są możliwe do uzyskania w jednym z punktów pomocy pokrzywdzonym przestępstwem prowadzonych ze środków Funduszu Sprawiedliwości. Należy mieć na uwadze, że podstawowym celem pomocy udzielanej przez Fundusz Sprawiedliwości jest niwelowanie skutków pokrzywdzenia przestępstwem a formy zaproponowanej pomocy powinny być adekwatne do rodzaju pokrzywdzenia. O formie możliwej do uzyskania pomocy decydują specjaliści zatrudnieni w ośrodkach pomocy pokrzywdzonym przestępstwem, w oparciu o przedłożoną dokumentację i przeprowadzoną rozmowę/wywiad.

Osobom pokrzywdzonym przemocą przysługuje także dostęp do systemu wsparcia obejmującego pomoc psychologiczną, prawną oraz socjalną, realizowaną m.in. przez jednostki pomocy społecznej, specjalistyczne ośrodki wsparcia oraz organizacje pozarządowe współpracujące z administracją publiczną.

Specjalistyczne Ośrodki Wsparcia dla Ofiar Przemocy Domowej (SOW) to placówki oferujące kompleksową pomoc osobom doświadczającym przemocy domowej, w tym

dzieciom i ich niekrzywdzącym opiekunom. Prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe i finansowane z budżetu państwa. Oferują bezpieczne schronienie, wsparcie psychologiczne, pomoc prawną i socjalną oraz wsparcie w wychodzeniu z sytuacji kryzysowej.

Ośrodki Interwencji Kryzysowej (OIK) to placówki, które mają zapewniać natychmiastową, krótkoterminową pomoc osobom w sytuacjach kryzysowych, w tym doświadczającym przemocy, zaniedbania oraz nagłego zagrożenia zdrowia lub życia. Działają w ramach systemu pomocy społecznej.

Wsparcie udzielane przez wymienione podmioty podlega nadzorowi właściwych organów administracji publicznej w zakresie realizacji zadań wynikających z obowiązujących przepisów.

Należy jeszcze zaznaczyć, że w sytuacji, gdy osoba doznająca przemocy wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, organy pomocy społecznej mogą wnioskować do wydziałów rodzinnych i nieletnich sądów rejonowych o umieszczenie osoby, która nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować w domu pomocy społecznej na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego z 19 sierpnia 1994 r. Gdyby osoba doznająca przemocy wymagała leczenia psychiatrycznego, organy pomocy społecznej mogą wnioskować o przejęcie tej osoby do szpitala psychiatrycznego, również na podstawie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Możliwe jest także wszczęcie procedury o umieszczenie takiej osoby w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, jeśli stan zdrowia danej osoby uzasadnia zakres opieki świadczonej przez te placówki.

Dodatkowo na wniosek osoby niepełnosprawnej, organizacji pozarządowej a nawet z urzędu sąd rodzinny może ustanowić kuratora dla osoby niepełnosprawnej na podstawie art. 183 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. W celu udzielenia osobie niepełnosprawnej wsparcia w prowadzeniu wszelkich spraw, spraw określonego rodzaju

albo załatwieniu określonej sprawy, ustanawia się dla niej kuratora. Zakres obowiązków i uprawnień kuratora określa sąd opiekuńczy. Kurator dla osoby niepełnosprawnej jest powołany do jej reprezentowania tylko wtedy, gdy sąd tak postanowi. Sąd opiekuńczy może określić sprawę lub zakres spraw wskazanych w postanowieniu o ustanowieniu kuratora, w których jest on uprawniony do reprezentowania osoby niepełnosprawnej.

Istnieje również możliwość skorzystania przez osobę doznającą przemocy z nieodpłatnej pomocy prawnej na podstawie ustawy z 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej. W celu uzyskania nieodpłatnej pomocy prawnej należy umówić się na wizytę w danym punkcie, pomoc może też zostać udzielona zdalnie.

Umówienie wizyty możliwe jest poprzez publiczną stronę do zapisów:

<https://www.gov.pl/web/nieodplatna-pomoc>

Ad 6

Rada Ministrów przyjmuje Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz składa corocznie Sejmowi i Senatowi Rzeczypospolitej Polskiej, w terminie do 30 września, sprawozdanie z realizacji tego programu (art. 10 i 11 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej).

Ad 7

Jak przekazała Prokuratura Krajowa, pozyskanie informacji o „średnich terminach podejmowania kluczowych czynności w sprawach o znęcanie się i przestępstwa przeciwko wolności oraz zdrowiu” wymagałoby przeprowadzenia kwerendy określonej kategorii akt spraw prowadzonych przez wszystkie powszechne jednostki organizacyjne prokuratury w kraju.

Ad 8

Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi działania analityczne oraz legislacyjne w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, monitoruje funkcjonowanie przyjętych rozwiązań

prawnych oraz podejmuje inicjatywy mające na celu zwiększenie skuteczności ochrony osób pokrzywdzonych.

I. Bieżące prace legislacyjne ukierunkowane na bezpieczeństwo dzieci i ich ochronę przed przemocą

1. Projekt nowelizujący ustawę z 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 809 i z 2025 r. poz. 897), dalej: „k.r.o.”, ustawę z 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 1568), dalej: „k.p.c.” i ustawę z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2025 r. poz. 383), dalej: „k.k.”, w zakresie postępowania w sprawach o ustalenie/zmianę kontaktów z dzieckiem, w sprawach o wykonywanie kontaktów oraz w sprawach o odebranie osoby polegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką.

W projekcie przewidziano zmianę art. 98 k.r.o. polegającą na wyłączeniu ustawowej reprezentacji dziecka przez rodziców także w przypadku dokonywania czynności prawnych pomiędzy dzieckiem a wstępnym, zstępnym i rodzeństwem jednego z rodziców, powinowatym jednego z rodziców w tej samej linii lub stopniu, osobą pozostającą we wspólnym pożyciu z jednym z rodziców oraz jej wstępnymi i zstępnymi, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka. Wyłączenie reprezentacji dziecka przez jego rodziców (a także opiekunów prawnych) będzie rozciągało się na postępowania przed sądem (w sprawach karnych i cywilnych). Rozwiązanie to ma służyć ochronie praw dziecka w przypadkach potencjalnej (możliwej) sprzeczności interesów dziecka i jego przedstawicieli ustawowych. Obecnie zbyt wąski zakres podmiotowy, w którym rodzice są wyłączeni od reprezentowania dziecka nie zapewnia dziecku właściwej ochrony (np. w sprawach toczących się przeciwko dziadkom, pełnoletniemu rodzeństwu, a także przeciwko osobie pozostającej z rodzicem we wspólnym pożyciu – partnerowi, konkubentowi czy też jego wstępnym lub zstępnym).

Celem projektowanej ustawy jest także nowelizacja przepisów regulujących postępowanie w sprawach o ustalenie oraz wykonywanie kontaktów z dzieckiem.

Nowelizacja tych przepisów ma z jednej strony wzmocnić autonomię dziecka i jego woli, a z drugiej przeciwdziałać uchylaniu się od wykonywania obowiązków wynikających z orzeczenia albo ugody zawartej przed sądem lub przed mediatorem, co stanowi gwarancję praw dziecka do utrzymywania kontaktów z obojgiem rodzicami żyjącymi w rozdzieleniu.

2. Projekt ustawy o postępowaniu wykonawczym w sprawach rodzinnych i opiekuńczych

Wśród regulacji zawartych w projekcie należy wymienić wzmocnienie pozycji zawodowego kuratora sądowego wykonującego orzeczenia w sprawach rodzinnych i nieletnich, który stanie się organem postępowania wykonawczego. Znacząco poszerzony zostanie zakres jego uprawnień, wśród których znajdą się m.in.:

- a) umożliwienie żądania okazania wszystkich pomieszczeń zajmowanych przez rodzinę objętą postępowaniem celem ustalenia wszystkich osób je zamieszkujących oraz warunków pobytu;
- b) umożliwienie sprawdzenia dobrostanu wszystkich małoletnich pozostających pod pieczę osoby objętej postępowaniem, celem wykluczenia stosowania wobec nich przemocy domowej;
- c) umożliwienie przeprowadzenia rozmowy z każdym małoletnim pozostającym pod pieczę osoby objętej postępowaniem, bez udziału przedstawicieli ustawowych lub opiekunów faktycznych dziecka;
- d) w przypadku uzasadnionego podejrzenia stosowania wobec dziecka przemocy, kurator sądowy może żądać od każdej osoby, pod której pieczę dziecko przebywa, umożliwienia mu ustalenia i udokumentowania stanu fizycznego dziecka;
- e) przyznanie kuratorowi sądowemu uprawnienia do żądania dokonania oceny stanu zdrowia i ewentualnych obrażeń dziecka przez lekarza, ratownika medycznego lub pielęgniarkę.

Zgodnie z projektowanymi unormowaniami, sąd opiekuńczy i kurator będą mieli zapewniony dostęp do informacji z KRK. W porozumieniu z Ministerstwem Zdrowia opracowany zostanie przepis, który umożliwi kuratorom sądowym dostęp do informacji

o stanie zdrowia podopiecznego oraz innych osób objętych prowadzonym postępowaniem.

W projekcie wprowadzono także między innymi regulację, zgodnie z którą w przypadku zmiany miejsca zamieszkania osoby, której dotyczy postępowanie wykonawcze, która ma wpływ na zmianę właściwości miejscowej sądu prowadzącego postępowanie wykonawcze, sędzia rodzinny niezwłocznie zarządzeniem przekazuje sprawę sądowi rodzinnemu właściwemu dla aktualnego miejsca zamieszkania tej osoby, celem dalszego prowadzenia postępowania wykonawczego. Na zarządzenie o przekazaniu sprawy zażalenie nie będzie przysługiwało. Pozwoli to na bezzwłoczne przekazywanie spraw w przypadku tzw. rodzin wędrujących (czy uciekających przed organami, które zainteresowały się sytuacją dziecka).

II. Zespół do Spraw Ochrony Małoletnich

Przy Ministerstwie Sprawiedliwości działa Zespół do Spraw Ochrony Małoletnich (dalej: Zespół), który jest organem opiniodawczo-doradczym Ministra Sprawiedliwości².

Do zadań Zespołu należy w szczególności:

- 1) opracowywanie krajowych planów: Krajowego Planu Przeciwdziałania Przemocy na Szkodę Małoletnich, Krajowego Planu Przeciwdziałania Przepęstwom Przeciwko Wolności Seksualnej i Obyczajności na Szkodę Małoletnich, ocena postępów ich realizacji oraz sporządzanie sprawozdań z ich działalności;
- 2) analiza rozwiązań prawnych mających na celu ochronę małoletnich przed krzywdzeniem oraz inicjowanie zmian przepisów w tym zakresie;
- 3) przygotowywanie wytycznych do opracowania standardów ochrony małoletnich i aktualizowanie tych wytycznych co 2 lata.

² Zespół funkcjonuje na podstawie art. 22 s – 22w ustawy z dnia 13 maja 2016 r. o przeciwdziałaniu zagrożeniom przestępczością na tle seksualnym i ochronie małoletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 560) oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia z dnia 25 października 2023 r. w sprawie Zespołu do Spraw Ochrony Małoletnich (Dz. U. z 2023 r. poz. 2411).

Aktualnie prace Zespołu skupiają się na kwestiach, które zostały zidentyfikowane jako kluczowe w obszarze ochrony dzieci przed przemocą, w tym cyberprzemocą. Analizowane są przepisy Kodeksu karnego pod kątem wdrożenia zmian ukierunkowanych na wzmocnienie ochrony małoletnich, w szczególności w zakresie wykorzystywania seksualnego, prezentowania treści pornograficznych oraz innych treści szkodliwych dla małoletnich. Dostrzegana jest także potrzeba dostosowania przepisów do wyzwań związanych z rozwojem narzędzi sztucznej inteligencji i zjawiskiem tworzenia fałszywych materiałów o charakterze seksualnym.

Analizowane są także możliwości stworzenia wytycznych do standardów ochrony małoletnich dla jednostek podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) oraz wytycznych na potrzeby działań edukacyjnych w jednostkach POZ.

Kolejnym istotnym obszarem ochrony małoletnich zidentyfikowanym przez Zespół są kwestie odpowiedzialnego przekazu medialnego dotyczącego toczących się postępowań z udziałem małoletnich ze względu na potencjalnie negatywny wpływ takich publikacji na przebieg spraw oraz sytuację małoletnich. Zespół dostrzega potrzebę szerszego zaangażowania przedstawicieli mediów we wspólne prace nad standardami odpowiedzialnego przekazu.

Zespół do Spraw Ochrony Małoletnich bierze ponadto udział w projekcie realizowanym przez UNICEF na zlecenie Ministerstwa Sprawiedliwości, wspieranego przez Komisję Europejską w ramach Instrumentu Wsparcia Technicznego. Dotyczy on mapowania istniejących w Polsce usług dla dzieci pokrzywdzonych przemocą oraz analizy prawnej dotyczącej możliwości wprowadzenia multidyscyplinarnych centrów pomocy (wg. Modelu Barnahus lub podobnego). W centrach pomocy dzieci pokrzywdzone przestępstwem otrzymywałyby kompleksową pomoc specjalistów, w tym w szczególności pomoc prawną, medyczną i psychologiczną, tak by zminimalizować ryzyko wtórnej traumatyzacji długotrwałym i/lub wielokrotnym udziałem dzieci w procedurach prawnych.

III. Przepisy karne

W związku z pytaniem o działania na rzecz wzmocnienia ochrony osób, które doznały przemocy, warto dodatkowo przedstawić aktualny sposób zabezpieczenia praw pokrzywdzonych w ramach procesu karnego, który dotyczy także sprawców przemocy. Podstawowymi celami procesu karnego są: pociągnięcie sprawcy do odpowiedzialności karnej, prewencja ogólna i indywidualna, jak również uwzględnienie prawnie chronionych interesów pokrzywdzonego, które mogą zostać zabezpieczone przez trafne zastosowanie przez sąd instrumentów prawnokarnych.

Z tej właśnie perspektywy wskazać należy, że w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy, w tym zwłaszcza przemocy wobec osoby najbliższej, sąd może orzec:

- zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach,
- zakaz kontaktowania się z określonymi osobami,
- zakaz zbliżania się do określonych osób lub
- zakaz opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu, jak również
- nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

Orzeczenie tych środków karnych jest obligatoryjne w przypadku skazania na bezwzględną karę pozbawienia wolności za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej i obyczajności.

Dla zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania karnego możliwe jest także zastosowanie środków zapobiegawczych, które mogą przybrać postać:

- dozoru Policji, w ramach którego oskarżony może zostać zobowiązany do:
- zakazu opuszczania określonego miejsca pobytu,
- zgłaszania się do organu dozoru w określonych odstępach czasu,
- zawiadamiania organu o zamierzonym wyjeździe oraz o terminie powrotu,
- zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym lub z innymi osobami,
- zakazu zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość,

- zakazu przebywania w określonych miejscach, a także innych ograniczeniach swobody oskarżonego, niezbędnych do wykonywania dozoru.

W ramach środka zapobiegawczego stosowanego w sprawach o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej można również orzec nakaz okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym i jego najbliższego otoczenia lub zakaz mu zbliżania się do pokrzywdzonego na wskazaną odległość, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził.

Z wyrazami szacunku

Sławomir Pałka

Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/